

KS. JACENTY MASTEJ

**APOLOGETYCZNE OBLICZE
BISKUPA KAZIMIERZA GÓRNEGO**

Grzegorz Wielki w *Komentarzu do Księgi Hioba* napisał: „Ludzie święci, postawieni wobec doświadczeń, umieją się przeciwstawić zarówno tym, którzy ich zwalczają, jak i tym, którzy usiłują wprowadzić ich w błąd. Przeciwno pierwszym podnoszą tarczę cierpliwości, przeciwno drugim kierują oręż pouczeń. W obydwu rodzajach walki osiągają niezwykły stopień męstwa. Od wewnątrz z wielką roztropnością ukazują błędy, na zewnątrz mężnie wytrzymują wszelkie przeciwności. Jednych poprawiają przez nauczanie, drugich pogrążają przez stałość. Cierpiąc, pokonują swych nieprzyjaciół, współcierpiąc, prowadzą słabych do zbawienia. Tamtym sprzeciwiają się, aby nie odciągnęli innych, o tych się zaś lękają, aby zupełnie nie zeszedli z właściwej drogi”. I papież kończy: „Tym właśnie odznaczają się ludzie święci: sami dotknięci cierpieniem, nie zapominają o cierpieniach innych; gdy sami cierpią z powodu przeciwności, udzielają pouczeń, by innym nie zabrakło tego, co niezbędne. Są jakby bohaterskimi lekarzami dotkniętymi chorobą. Sami znoszą bolesne rany, a innym niosą zbawienne lekarstwo”¹. Te wymowne słowa Grzegorza Wielkiego, ukazujące istotę apologii chrześcijańskiej, wybrałem jako motto opracowania dedykowanego Osobie Biskupa Kazimierza Górniego, z racji 60. rocznicy święceń kapłańskich i 35. rocznicy sakry biskupiej.

Chrześcijaństwo, jako religia objawiona i zbawcza, od początku istnienia spotykało się ze sprzeciwem, zarówno ze strony judaizmu, jak również świata pogańskiego.

KS. DR HAB. JACENTY MASTEJ, PROF. KUL – prezbiter diecezji rzeszowskiej, kierownik Katedry Chrystologii i Eklezjologii Fundamentalnej KUL, wykładowca teologii fundamentalnej w WSD w Rzeszowie. ORCID: 0000-0001-7888-4078.

1. *Liturgia Godzin, Codzienna modlitwa ludu Bożego*, t. 4, Poznań 1988, s. 93-94.

Dlatego od pierwszych wieków trwania Kościoła doniosłe miejsce zajmuje jego obrona, w której przodują apologetyci wczesnochrześcijańscy, czyli pisarze epoki patrystycznej². Wśród nich na szczególne uznanie zasługują: Kwadratus, Arystydes, Justyn Męczennik, Tacjan Syryjczyk, Ateńczyk Atenagoras, Teofil z Antiochii, Hermiasz, Apolinary z Hierapolis, Meliton z Sardes, Tertulian, Cyprian biskup Kartaginy, Klemens Aleksandryjski, Orygenes oraz Euzebiusz z Cezarei³.

Istotnym elementem apologii chrześcijańskiej była obrona, która polegała na odpieraniu nieprawdziwych zarzutów kierowanych pod adresem nowej religii. Obrona chrześcijaństwa obejmuje także uzasadnianie, racjonalne wyjaśnianie i argumentowanie prawd wiary oraz zasad życia moralnego. W apologii chrześcijańskiej można wyróżnić trzy zasadnicze cele: obronne, krytyczne i misyjne (ewangelizacyjne)⁴. Dzisiejsza apologia chrześcijańska to nie tylko zbijanie nieprawdziwych zarzutów, które mają zdyskredytować naszą religię i wiarę, ale także merytoryczna krytyka adwersarzy oraz pozytywne ukazywanie racjonalności, absolutnej wyjątkowości i piękna wiary chrześcijańskiej. Tym samym apologia wciąż jest koniecznym elementem życia Kościoła. Warto podkreślić, że także w ostatnim czasie obserwujemy rozwój apologii chrześcijaństwa i Kościoła⁵, która często jest prowadzona zarówno przez osoby duchowne, jak również przez osoby świeckie, np. Vittorio Messori⁶, Grzegorz Górny⁷ czy Paweł Lisicki⁸.

2. M. Szram, *Apologetyci wczesnochrześcijańscy*, w: *Leksykon Teologii Fundamentalnej*, red. M. Rusecki, K. Kaucha, I.S. Ledwoń, J. Mastej, Lublin-Kraków 2002, s. 71-78; H. Seweryniak, *Apologia i dziennikarstwo*, Warszawa 2018, s. 32-39; L. Misiarczyk, *O co nas pytają starożytni apologetyci? Czego nas uczą wczesnochrześcijańscy apologetyci?*, w: *Nowa apologia. Czego, wobec kogo i jak bronimy?*, red. P. Artemiuk, Płock 2020, s. 27-43; M. Skierkowski, *Narodziny apologii chrześcijańskiej*, w: *Powracanie apologii*, red. M. Skierkowski, Płock 2013, s. 9-38.
3. M. Skierkowski, *Wczesne apologetyki greckie*, w: *Powracanie apologii*, s. 39-72; tenże, *Wczesne apologetyki łacińskie*, w: *Powracanie apologii*, s. 73-96.
4. M. Szram, *Apologetyci wczesnochrześcijańscy*, s. 75-76.
5. P. Artemiuk, *Renesans apologii*, Płock 2016; tenże, *W obronie spraw najważniejszych. Szkice o apologii*, Poznań 2019; tenże, *Apologia praktyczna po polsku*, w: *Powracanie apologii*, red. M. Skierkowski, Płock 2013, s. 155-218; tenże, *Nowa apologia. Perspektywa historyczno-metodologiczna*, w: *Nowa apologia. Czego, wobec kogo i jak bronimy?*, s. 244-282; D. Kowalczyk, *Apologia ad extra z perspektywy Rzymu*, w: *Nowa apologia. Czego, wobec kogo i jak bronimy?*, s. 44-69; H. Seweryniak, *Teologia fundamentalna i renesans apologii*, w: *Nowa apologia. Czego, wobec kogo i jak bronimy?*, s. 9-26.
6. V. Messori, *Dlaczego wierzę. Życie jako dowód wiary*, Kraków 2009; *Opinie o Maryi. Fakty, poszlaki, tajemnice*, Warszawa 2007; *Mówią, że zmartwychwstał: badania nad pustym grobem*, Kraków 2001; *Opinie o Jezusie: „A wy za kogo Mnie uważacie?”*, Kraków 1993; *Pytania o chrześcijaństwo: „Czy Ty jesteś Mesjaszem, który ma przyjść?”*, Kraków 1997; *Wyzwania wiary: teraźniejszość w perspektywie chrześcijańskiej*, t. 1, Kraków 2008; *Umęczon pod Ponckim Piłatem?: badania nad męką i śmiercią Jezusa*, Kraków 1996; *Tajemnica Lourdes. Czy Bernadeta nas oszukała?*, Kraków 2014.
7. G. Górny, *Demon południa*, Warszawa 2007; *Między matriksem a krucyfiksem*, Poznań 2010; *Świadkowie Tajemnicy*, Warszawa 2012; *Oblicze Prawdy. Żyd, który zbadał Całun Turyński*, Warszawa 2013; *Trzej królowie. Dziesięć tajemnic. Sekrety Bożego Narodzenia*, Warszawa 2014.
8. P. Lisicki, *Kto zabił Jezusa? Prawda i interpretacje*, Kraków 2013; *Czy Jezus jest Bogiem?*, Kraków 2014; *Tajemnica Marii Magdaleny*, Kraków 2014; *Dżihad i samozagłada Zachodu*, Lublin 2015;

Przedmiotem niniejszego przedłożenia jest ukazanie apologetycznego oblicza Pierwszego Biskupa Rzeszowskiego Kazimierza Górnego. Już na wstępie warto zwrócić uwagę na kilka płaszczyzn, na których można dostrzec apologetyczne oblicze naszego Pasterza. Po pierwsze jest On obrońcą godności osoby ludzkiej, a szczególnie rodziny i ludzkiego życia. Po wtóre jest Pasterzem zatroskanym o Kościół. Biskup Kazimierz to także Stróż wiary i moralności katolickiej oraz Ojciec zatroskany o Polskę, umiłowaną Ojczyznę. Apologetyczne oblicze Biskupa Górnego zostanie ukazane na podstawie wybranych listów pasterskich, konferencji oraz kazań. Tym samym nie jest to całościowe opracowanie tematu, a jedynie jego zarys.

1. obrońca godności osoby ludzkiej

Biskup Kazimierz Górny stoi na straży godności osoby ludzkiej, a zwłaszcza rodziny i życia ludzkiego, od poczęcia do naturalnej śmierci. Warto podkreślić, że w ramach Konferencji Episkopatu Polski od 1985 roku był On członkiem Komisji ds. Duszpasterstwa Rodzin, która później została przemianowana na Radę ds. Rodziny. W latach 2011-2013 pełnił funkcję przewodniczącego tej rady. Powierzenie Biskupowi Górnemu przez biskupów polskich, tej odpowiedzialnej i ważnej funkcji, wynikało z przeświadczenia co do Jego kompetencji w kwestiach dotyczących rodziny oraz wrażliwości i permanentnej troski o nią.

W wielu wypowiedziach Biskup Kazimierz uwypukla piękno i wartość rodziny, jednocześnie wskazuje na współczesne jej zagrożenia. Jest przekonany, że „rodzina jest szkołą świętości i bogatego człowieczeństwa. (...) Rodzina w Polsce przeżywa wielki kryzys, a liczba urodzeń jest obecnie najmniejsza od wielu lat”⁹. Pasterz o wrażliwych oczach dostrzega, że „wiele rodzin objętych jest alkoholizmem i brakiem zgody, a dzieci nie mają przykładu od dorosłych”¹⁰. Problemy te stanowią źródło pasterskiego niepokoju i domagają się podjęcia efektywnych działań. Dlatego w nauczaniu Biskupa wyraźnie wybrzmiewa zachęta do odrodzenia życia rodzinnego: „Rodziców katolickich i wychowawców wzywam do podejmowania odpowiedzialności i żądania rzetelnych oraz uczciwych programów, zgodnych z nauczaniem Kościoła i naszą wiarą. Bądźmy świadomi, że programy laickie nie służą rozwojowi rodziny i Narodu, ani też nie pomagają w wychowaniu dzieci i młodzieży”¹¹. Troska o kształt rodziny wybrzmiewa także w liście pasterskim z racji 53. Tygodnia Miłosierdzia: „Rodziców zachęcam, aby uczyli starsze dzieci i młodzież służyć ubogim i potrzebującym

Grób Rybaka. Śledztwo w sprawie największej tajemnicy, watykańskich podziemi, Warszawa 2019; *Kto fałszuje Jezusa? Odpowiedź na oskarżenia współczesnych ateistów*, Kraków 2021.

9. K. Górny, *List pasterski biskupa rzeszowskiego na Wielki Post 1999 roku*, w: *Omnia Tibi. Wybór kazań, listy pasterskie, listy różne i inne pisma*, red. H. Janicka, Rzeszów 2003 [dalej: OT], s. 84.
10. Tenże, *List pasterski biskupa rzeszowskiego z okazji Fatimskich dni maryjnych oraz duszpasterskiego przygotowania do koronacji łaskami słynącej figury Matki Bożej Płaczącej w Dębowcu*, OT, s. 62.
11. Tenże, *List pasterski biskupa rzeszowskiego na Wielki Post 1997 roku*, OT, s. 74.

pomocy, a zwłaszcza, aby nigdy nie pozostawali w osamotnieniu dziadkowie i babcie – dla nich zawsze musi być czas. Proszę, na miarę możliwości, czynmy dobro potrzebującym – z szacunkiem dla człowieka. Prawdziwie ubodzy nie będą głośno wołać o pomoc. Oni jej oczekują. Obejmijmy życzliwą troską ubogie dzieci. Oby św. Jadwiga Królowa nie zapytała nas, jak ongiś króla: «kto im łyzy powróci?»¹². Ojcowskie rady oraz praktyczne wskazówki odnośnie do życia rodzinnego zawiera także *List pasterski na Wielki Post 1999 roku*: „Zachęcam wszystkie rodziny do praktykowania wspólnej modlitwy wieczornej, która pomaga w budowaniu wspólnoty. Zachęcam do rozmów rodziców z dziećmi, serdecznego dialogu, który nie może być zastąpiony telewizją”¹³.

W nauczaniu Biskupa na temat życia i wychowania w rodzinie wyraźnie wybrzmiewa apel o wychowanie patriotyczne: „Młody człowiek od wczesnego dzieciństwa w rodzinie powinien uczyć się szanować te wartości określone: Bóg, Honor, Ojczyzna, godło, flaga polska, by kochać Ojczyznę jak swój rodzinny dom. (...) A może trzeba zapytać: co czynisz dla Polski, dla Ojczyzny? Co to jest Ojczyzna? Jeśli nie wiesz, to połóż rękę na sercu...”¹⁴. Tym samym religijne i patriotyczne wychowanie młodego pokolenia stanowi priorytet pasterskiej troski naszego Jubilata.

Z dbałością o rodzinę wiąże się poszanowanie ludzkiego życia, które jest wartością najwyższą, gdyż pochodzi od Boga. W liście pasterskim do diecezjan, 18 listopada 1992 r., Pasterz Rzeszowski przypomniał fragment odezwy biskupów polskich: „Istnieją prawa, których człowiek nie ustanowił i dlatego ich zmienić nie może. U podstaw wszystkich praw przyrodzonych człowieka znajduje się niezbywalne prawo do życia i to od chwili poczęcia. Ma ono swe źródło w Bogu – Dawcy wszelkiego życia”¹⁵. Natomiast zwracając się do diecezjan w liście na Wielki Post 1997 roku, z bólem napisał: „Od dłuższego już czasu ze smutkiem dostrzegamy, jak wiele dzieł życia w naszej ojczyźnie jest kształtowanych przez siły obce naszym dziejom. Z bólem przeżywamy zbrodniczą uchwałę parlamentu przeciwko nienarodzonym. Jest hańbą naszej epoki ustawa, która legalizuje zabójstwo niewinnych i bezbronnych istot ludzkich. Zaprzecza ona praworządności w państwie. Przypomniał nam Ojciec Święty, że «naród, który zabija własne dzieci jest narodem bez przyszłości»”¹⁶. Obrona ludzkiego życia stanowi także istotną kwestię w kazaniu wygłoszonym z okazji Kongresu Rodziny, który odbył się 1997 roku pod hasłem: „Rodzina nadzieją ludzkości”. Pasterz o wrażliwym sercu przypomniał wtedy: „Kościół święty jako Nauczyciel i Matka z największą troską broni rodzinę i broni każde poczęte życie ludzkie. Życie każdego człowieka od pierwszej chwili poczęcia jest święte, a człowiek jest osobą”¹⁷.

12. Tenże, *List pasterski biskupa rzeszowskiego z racji 53. Tygodnia Miłosierdzia*, OT, s. 79.

13. Tenże, *List pasterski biskupa rzeszowskiego na Wielki Post 1999 roku*, OT, s. 84.

14. Tenże, *Kazanie wygłoszone dla rolników. Msza św. i spotkanie oplatkowe 2003 roku*, OT, s. 307.

15. Tenże, *List pasterski biskupa rzeszowskiego o aktualnych problemach duszpasterskich*, OT, s. 40.

16. Tenże, *List pasterski biskupa rzeszowskiego na Wielki Post 1997 roku*, OT, s. 73.

17. Tenże, *Kazanie wygłoszone z okazji Kongresu Rodzin 1997 roku „Rodzina nadzieją ludzkości”*, OT, s. 211.

Piękno rodziny urzeczywistnia się przez wspólne przeżywanie niedzieli, jako dnia Pańskiego: „W kształtowaniu życia religijnego wielką rolę odgrywa niedziela. Dzisiaj trzeba nam na nowo budzić szacunek dla niedzieli. On przez wieki był w Polsce. On jest w sercach naszych, w wielu regionach Polski, choć pęd ku temu, by więcej mieć – u jednych, a u innych źle przeżywana wolność, lekceważy niedzielną Mszę św.”¹⁸. Kwestia świętowania niedzieli jest obecna także w *Liście pasterskim na Wielki Post 1999 roku*: „Pielęgnowmy szacunek dla Dnia Pańskiego przez uczestnictwo we Mszy św., przez rozmowy, przez radosny i świąteczny charakter. Przeciwstawmy się uprawianiu handlu w tym dniu. Skandalem są giełdy w niedzielę, otwarte sklepy i chęć bogacenia się przez nieuszanowanie dnia świętego, a przy tym wzrastająca ilość sklepów sprzedających alkohol całą dobę. Ceńmy sobie niedzielę i dni świąteczne, nie dopuszczajmy do zniszczenia ich religijnej atmosfery”¹⁹. O poszanowanie dnia Pańskiego w rodzinie Biskup zaapelował także w *Liście pasterskim z okazji przygotowań do koronacji Matki Bożej Królowej Rodzin w Ropczycach* (9 czerwca 2001 r.): „Ze smutkiem bowiem musimy stwierdzić, że szacunek [dla niedzieli] w wielu rodzinach słabnie, czego przejawem są czynione przez rodziny zakupy i wywieranie presji na prowadzenie handlu w niedzielę, a także wykonywanie prac domowych, które nie powinny być w tym dniu wykonywane. (...) Kochani Rodzice, pielęgnowmy szacunek dla niedzieli jako dnia świętego uczestnicząc we Mszy św., czytając prasę katolicką czy książki o tematyce religijnej, pielęgnowując budowanie wspólnoty rodzinnej przez rozmowy i odwieczyny. Nikt na niedzieli się nie wzbogacił, dlatego w dobie tendencji obcych Polsce i katolicyzmowi, dokładajmy starań, by budować szacunek dla niedzieli jako dnia świętego”²⁰. Z powyższych wypowiedzi przebija ojcowskie zatroskanie o każdą polską rodzinę, co uwidaczniają między innymi praktyczne i konkretne wskazówki, odnośnie do szacunku do życia, wychowania młodego pokolenia oraz chrześcijańskiego świętowania niedzieli.

2. Pasterz zatroskany o Kościół

Czas posługi kapłańskiej, później biskupiej Kazimierza Górniego, to dla Polski najpierw okres panowania sowieckiego i ideologii komunistycznej, co wiązało się z prześladowaniem Kościoła, a następnie lata po odzyskaniu wolności narodowej, kiedy Kościół znalazł się w nowej sytuacji społeczno-politycznej. Niewątpliwie apologia Kościoła prowadzona przez ks. bpa Kazimierza Górniego ma swoje źródło w jego miłości do Chrystusa i do Kościoła. Kochając Chrystusa – kocha On

18. Tenże, *Kazanie wygłoszone z okazji Kongresu Rodziny 1997 roku „Rodzina nadzieją ludzkości”*, OT, s. 214.

19. Tenże, *List pasterski biskupa rzeszowskiego na Wielki Post 1999 roku*, OT, s. 85.

20. Tenże, *List pasterski biskupa rzeszowskiego z okazji przygotowań do koronacji Matki Bożej Królowej Rodzin w Ropczycach*, OT, s. 119.

Jego Kościół. Miłość do Chrystusa i Jego Kościoła, która jest w Jego życiu miłością pierwszą i najważniejszą, wyniósł z domu rodzinnego. Młody Kazimierz dostrzegł ją i uczył się jej, zarówno od rodziców, jak również od kapłanów pracujących w parafii Lubień, których z pietyzmem wielokrotnie wspomina.

Ukazanie wiarygodności Kościoła domaga się zarówno wykazania jego pochodzenia od Jezusa Chrystusa, jak również skutecznej realizacji zbawczej misji we współczesnym świecie. Te dwa istotne elementy eklezjologii fundamentalnej, która po II Soborze Watykańskim zajęła miejsce apologetyki – przenikają nauczanie pierwszego Biskupa Rzeszowskiego. W liście pasterskim na Wielki Post 1997 roku napisał: „Z wiarą uświadamiamy to sobie, że Jezus Chrystus nie tylko dokonał odkupienia wszystkich ludzi, ale założył Kościół i w nim pozostał, o czym sam zapewnia: «A oto ja jestem z wami przez wszystkie dni, aż do skończenia świata» (Mt 28,30)”²¹.

Problematyka eklezjalna i eklezjologiczna wybrzmiewa także w kazaniu wygłoszonym z okazji IX Pielgrzymki Ruchu dla Lepszego Świata: „Potrzeba nam obecnie coraz większej świadomości Kościoła i faktu naszego powiązania z Chrystusem Panem, którego stanowimy Mistyczne Ciało. Kościół to Jezus Chrystus i ja. Jeśli mówimy o Kościele, to mówimy o sobie, o swoim miejscu, (św. Teresa od Dzieciątka Jezus – mówiła: znalazłam swoje miejsce w Kościele) o tajemnicy powiązania z Jezusem Chrystusem”²². Pierwszy Pasterz Diecezji Rzeszowskiej nie tylko z pietyzmem mówi o Kościele, ale życiem, a zwłaszcza posługą apostołską zaświadcza o miłości do niego i całkowitym oddaniu się Chrystusowi przez służbę w Jego Kościele.

3. Stróż wiary i moralności katolickiej

Obowiązkiem biskupów – w łączności z papieżem – jest strzeżenie wiary katolickiej, to znaczy nauczanie prawd wiary i zasad życia moralnego oraz czuwanie nad przekazywaniem prawowiernej nauki w Kościele lokalnym. Warto w tym miejscu wspomnieć, że Biskup Kazimierz przyjął świecenia biskupie z rąk Ojca Świętego Jana Pawła II. Od czasów wspólnej posługi w Krakowie łączyła ich nie tylko serdeczna więź przyjaźni, ale także miłość do Chrystusa i jego Kościoła. Dla Biskupa Kazimierza ta szczególna relacja z Ojcem Świętym była darem i zobowiązaniem.

Pasterz Kościoła Rzeszowskiego dostrzegł zagrożenia płynące między innymi ze strony ideologii liberalnej, co wyraża w słowach: „Żyjemy w czasach przełomu, w których liberalizm rozmył bardzo wiele zasad moralnych. Jesteśmy świadkami wzmożonej walki pomiędzy dobrem a złem. Bardziej niż kiedykolwiek w przeszłości lekceważony jest dekalog, a tym samym odrzucany jest Bóg i Jego miłość”²³. W liście pasterskim przed koronacją Matki Bożej w Ropczycach i nawiedzeniem

21. Tenże, *List pasterski biskupa rzeszowskiego na Wielki Post 1997 roku*, OT, s. 71.

22. Tenże, *Kazanie wygłoszone z okazji IX Pielgrzymki Ruchu dla Lepszego Świata*, OT, s. 267.

23. Tenże, *List pasterski biskupa rzeszowskiego przed nawiedzeniem diecezji przez Matkę Bożą w kopii Jasnogórskiego obrazu*, OT, s. 127.

Jasnogórskiej Matki, usilnie zachęcał: „Potrzeba nam stanąć w obronie wiary, dekalogu, choćby sprzeciwiały się temu racje polityczne czy ekonomiczne. Nie możemy milczeć, kiedy lekceważy się niedzielę uprawiając handel, kiedy gorszy się dzieci i młodzież filmami, pornografią, pijaństwem i narkotykami, w dodatku, kiedy nieuczciwość jest jakby bezkarna”²⁴.

Zadaniem chrześcijanina jest właściwe kształtowanie sumienia i życie według Bożych przykazań. Biskup Rzeszowski przypomniał o tym na Jubileuszu 350-lecia Sanktuarium w Janowie Lubelskim w 1995 roku: „Z bólem i smutkiem stwierdzam, że choć ustąpił dawny system, to kłamstwo nadal trwa. Modelem życia staje się cywilizacja zachodnia, w życiu na co dzień, która oderwała się od chrześcijaństwa. Jakies zorganizowane struktury zła usiłują ludziom wmówić, że grzech przestał być grzechem, a przykazania Boże można zastąpić ludzkimi ustawami. Widzimy atak na bezbronnych i słabych, legalizacja zabijania nienarodzonych, a nawet dyktowanie przez bogatych, ile biedniejsi mogą mieć dzieci... seksualizm i użycie”²⁵.

Wezwanie do życia zgodnego z zasadami moralności chrześcijańskiej odnajdujemy także w liście pasterskim na Wielki Post 2002 roku: „Jesteśmy wszyscy świadomi, że niepokój i smutek budzi to, co dzieje się w naszej Ojczyźnie. Coraz bardziej przeżywamy brak poszanowania godności człowieka, znieważanie świętości w sposób bezkarny, zgorszenia, poniżania Papieża, jakiegoś zamachu na rodzinę przez powstające ustawy, a zubożenie wielu naszych braci i siostr jest coraz bardziej widoczne. (...) Widoczne są coraz to nowe sposoby walki z chrześcijańskim dziedzictwem polskiego Narodu. Jakże trzeba nam dziś nie zapominać o dziejach katolickich, o wierności Bogu, Ojczyźnie, Kościołowi i Krzyżowi. Budujmy życie społeczne na zasadach moralności chrześcijańskiej, a nie na laicyzmie i liberalizmie”²⁶. Powyższe wypowiedzi odsłaniają nam piękne oblicze Pasterza Rzeszowskiego, który wiernie stoi na straży tożsamości chrześcijaństwa, broniąc niezmiennych prawd wiary i zasad życia moralnego.

4. Ojciec zatroskany o Polskę

Biskup Kazimierz to Ojciec zatroskany o Polskę. Zostało już wspomniane, że miłością pierwszą i najważniejszą w życiu bpa Kazimierza jest Chrystus i Jego Kościół. Trzeba jednak dopowiedzieć, że zaraz po tej miłości – jest miłość do Ojczyzny, która jest naszą ziemską matką, dlatego należy ją kochać i szanować. W kazaniu wygłoszonym z okazji Uroczystości Najświętszej Maryi Panny Królowej

24. Tenże, *List pasterski biskupa rzeszowskiego przed koronacją Matki Bożej w Ropczycach i nawiedzeniem Jasnogórskiej Matki*, OT, s. 124.

25. Tenże, *Kazanie wygłoszone z okazji Jubileuszu 350-lecia Sanktuarium w Janowie Lubelskim i dożynek 1995 roku*, OT, s. 202.

26. Tenże, *List pasterski biskupa rzeszowskiego na Wielki Post 2002 roku i o pracach Pierwszego Synodu Rzeszowskiego*, OT, s. 129-130.

Polski w 1995 roku Biskup Górny przywołał słowa bł. Wincentego Kadłubka, który w Kronice Polski napisał: „Po miłości Boga pierwsze miejsce należy się miłości Ojczyzny – Matki. Nad tę miłość nie wolno żadnej innej stawiać”²⁷. Także w kazaniu wygłoszonym z okazji Kongresu Rodziny w roku 1997 przypominał: „Trzeba żyć Ojczyzną i myśleć o niej jako o swoim domu. (...) Po Bogu miłość nasza na pierwszym miejscu stawia Matkę – Ojczyznę”²⁸.

W kazaniach, homiliach i przemówieniach Biskup Kazimierz wielokrotnie odwołuje się do pięknych, choć trudnych dziejów narodu polskiego. Prześiąknięty miłością do Polski, zawsze jest obrońcą godności Polaka. W czasach zaborów, okupacji niemieckiej i sowieckiej, godność ta była deptana. „I choć w dziejach przeżywaliśmy wielkie dramaty, jak rozbiory – trwające prawie 130 lat, okupację hitlerowską i czasy komunizmu, to jednak naród nigdy nie pogodził się z hańbą niewoli. Uchronił język i kulturę, uchronił tradycję, potrafił walczyć o niepodległość i suwerenność, mimo wielu ofiar – w sposób heroiczny. To wiara święta, to nabożeństwo do Maryi rodziły odwagę i budziły nadzieję. *Polonia semper fidelis!* Potrzeba nam powrotu do wierności sumieniu formowanemu przez naukę Kościoła świętego”²⁹.

W swoich przemówieniach i homiliach, dostojny Jubilat uwrażliwia Polaków na poczucie własnej godności, a tym samym podkreśla konieczność odzyskania i zachowania dumy narodowej. Rzeszowski Pasterz czyni to m.in. przez przywoływanie świetlanych postaci z historii Polski, zarówno świętych i błogosławionych – św. Józefa Sebastiana Pelczara, św. Jadwigi, św. Kazimierza, św. Maksymiliana, św. Stanisława, bł. Karoliny, bł. Władysława Findysza, bł. Jana Balickiego, bł. Jerzego Popiełuszki, sługi Bożego Kardynała Stefana Wyszyńskiego, sługi Bożego brata Alojzego Kosiby, jak również bohaterów narodowych: ks. Ignacego Skorupki, rotmistrza Witolda Pileckiego, generała Augusta Emila Fieldorfa „Nila”, Danuty Siedzikówny „Inki” i innych.

Zauważyć trzeba, że Biskup Kazimierz trafnie diagnozuje współczesną sytuację geopolityczną Polski i zachęca, aby mieć otwarte oczy, gdyż „rozgrywają się losy Ojczyzny, a bitwa o Polskę trwa na wielu płaszczyznach”³⁰. Natomiast z racji Wielkiego Jubileuszu 2000 roku zwracał się do diecezjan: „Nieustannie toczy się walka o przyszłość Polski, o polskie sumienia. I nie można być tylko widzem. Każdym czynem i decyzją wybieram za lub przeciw prawdzie i dobru, ostatecznie jest to

27. Tenże, *Kazanie wygłoszone z okazji Uroczystości Najświętszej Maryi Panny Królowej Polski 1995 roku*, OT, s. 192.

28. Tenże, *Kazanie wygłoszone z okazji Kongresu Rodziny 1997 roku „Rodzina nadzieją ludzkości”*, OT, s. 213, 216.

29. Tenże, *Kazanie wygłoszone z okazji Kongresu Rodziny 1997 roku „Rodzina nadzieją ludzkości”*, OT, s. 213.

30. Tenże, *Kazanie wygłoszone z okazji Jubileuszu 350-lecia Sanktuarium w Janowie Lubelskim i dożynek 1995 roku*, OT, s. 200.

wybór za lub przeciw Chrystusowi”³¹. Natomiast w 2003 roku mówił: „W obecnej chwili, wobec zagrożeń liberalizmu trzeba usilnie starać się o powrót do prawdy w informacji, bez półprawd i kłamstw. Symbioza wiary i patriotyzmu stanowi fundament naszej kultury, o którą winniśmy się szczególnie troszczyć”³².

Biskup Górny z ojcowską troską pochyla się także nad bolesnymi problemami naszej Ojczyzny: „Smutkiem napawa nas szerzenie się pijaństwa, które jest potwierdzeniem apatii, niezadowolenia i beznadziejności u wielu osób, zwłaszcza bezrobotnych. Smutkiem przejmują osamotnienie licznych starszych osób, a materialna sytuacja większości rodzin żyjących na krawędzi ubóstwa i nędzy budzi niepokój”³³. Biskup Kazimierz trudne sprawy narodowe zawierzył Matce Bożej. W sanktuarium w Janowie Lubelskim z okazji Jubileuszu 350-lecia sanktuarium i dożynek w roku 1995 nauczał: „Rozgrywają się losy Ojczyzny, a bitwa o Polskę trwa na wielu płaszczyznach. Dzisiaj przynosimy przed ołtarz i składamy w dłonie Najświętszej Matki z ufnością i nadzieją nasze zatroskanie o Polskę, o naród i Rodziny, o naszą tożsamość wobec zorganizowanej podstępnie demoralizacji i walki z Kościołem”³⁴. Niewątpliwie wątki patriotyczne nauczania Biskupa Kazimierza przepełnione są miłością do Matki Bożej i doświadczeniem krasny polskiej ziemi.

Warto podkreślić, że Biskupowi na sercu szczególnie leży los polskich rolników. W 1999 roku z okazji dożynek inspirował zebranych przy rzeszowskiej Katedrze: „Trzeba się oprzeć tendencjom współczesnej cywilizacji, która odchodzi od wartości duchowych, na rzecz kultury laickiej i etycznego relatywizmu oraz nieograniczonej konsumpcji. Rolnik to *vir bonum* – człowiek zasługujący na szacunek. Naród bez rolników jest jak bez korzeni, bez trwania”³⁵. Biskup przypominał też o potrzebie zachowania narodowej tradycji. W kazaniu z okazji Święta Niepodległości przestrzegał i przypominał: „Jakże trzeba mądrości, aby w dobie globalizmu, wychwalania tego, co zagraniczne, europejskie, zachować swoją tożsamość i piękną mowę polską i dbać o rozwój kultury w szerokim tego słowa znaczeniu – pieśni, poezji, obyczajów. (...) Polska jest i idzie w przyszłość. Przy Krzyżu Polska stoi, bo w Krzyżu jest cała Ewangelia. Pod krzyżem stoi i czuwa Matka Chrystusowa, a przy Niej skupia się Naród, ufny w Jej pomoc”³⁶.

Miłość i petyzm do Ojczyzny nasz Biskup wyraża nade wszystko w modlitwie. Za Jego przyczyną w diecezji rzeszowskiej często daje się słyszeć modlitwę za Ojczyznę ks. Piotra Skargi:

31. Tenże, *List pasterski biskupa rzeszowskiego na sierpień Wielkiego Jubileuszu 2000 roku*, OT, s. 102.

32. Tenże, *Kazanie wygłoszone dla rolników. Msza św. i spotkanie oplatkowe 2003 roku*, OT, s. 307.

33. Tenże, *List pasterski biskupa rzeszowskiego na Wielki Post 1999 roku*, OT, s. 83.

34. Tenże, *Kazanie wygłoszone z okazji Jubileuszu 350-lecia sanktuarium w Janowie Lubelskim i Dożynek 1995 roku*, OT, s. 202.

35. Tenże, *Kazanie wygłoszone z okazji dożynek 1999 roku*, OT, s. 262.

36. Tenże, *Kazanie wygłoszone z okazji Święta Niepodległości 2000 roku*, OT, s. 286-287.

„Boże, Rządco i Panie narodów,
z ręki i karności Twojej racz nas nie wypuszczać,
a za przyczyną Najświętszej Panny, Królowej naszej,
błogosław Ojczyźnie naszej,
by Tobie zawsze wierna,
chwałę przynosiła Imieniowi Twemu,
a syny swe wiodła ku szczęśliwości.
Wszechmogący wieczny Boże,
spuść nam szeroką i głęboką miłość ku braciom
i najmilszej Matce, Ojczyźnie naszej,
byśmy jej i ludowi Twemu,
swoich pożytków zapomniawszy,
mogli służyć uczciwie.
Ześlij Ducha Świętego na sługi Twoje,
rządy kraju naszego sprawujące,
by wedle woli Twojej ludem sobie powierzonym
mądrze i sprawiedliwie zdołali kierować.
Przez Chrystusa, Pana naszego. Amen”

* * *

W powyższej prezentacji uwyrażniono apologetyczne oblicze Biskupa Kazimierza Górnego, który będąc obrońcą osoby ludzkiej, Kościoła, zasad katolickiej wiary i moralności oraz wartości patriotycznych, jest jednocześnie człowiekiem dialogu i konsensusu. Niezachwiany w pryncypialnych sprawach Bożych, pozostaje zawsze otwarty i serdeczny względem każdego człowieka. Szczególnie jest wrażliwy na ludzi biednych, chorych, zagubionych czy poszukujących Boga. Ukazane oblicze apologetyczne naszego Biskupa nie wyczerpuje piękna Jego osoby i bogactwa Jego osobowości. Co warto podkreślić, Jego apologetyczne oblicze możemy dostrzec nie tylko w Jego nauczaniu – co zostało zaprezentowane powyżej – ale także w postawie życiowej, czyli świadectwie życia, a nade wszystko we wrażliwości serca, chrześcijańskiej radości i kordialnym uśmiechu, który jest najprostszą drogą do serca drugiego człowieka.

Bibliografia

- Artemiuk P., *W obronie spraw najważniejszych. Szkice o apologii*, Poznań 2019.
Artemiuk P., *Apologia praktyczna po polsku*, w: *Powracanie apologii*, red. M. Skierkowski, Płock 2013, s. 155-218.
Artemiuk P., *Nowa apologia. Perspektywa historyczno-metodologiczna*, w: *Nowa apologia. Czego, wobec kogo i jak bronimy?*, red. P. Artemiuk, Płock 2020, s. 244-282.

- Artemiuk P., *Renesans apologii*, Płock 2016.
- Górny G., *Demon południa*, Warszawa 2007.
- Górny G., *Między matriksem a krucyfiksem*, Poznań 2010.
- Górny G., *Oblicze Prawdy. Żyd, który zbadał Cahun Turyński*, Warszawa 2013.
- Górny G., *Świadkowie Tajemnicy*, Warszawa 2012.
- Górny G., *Trzej królowie. Dziesięć tajemnic. Sekrety Bożego Narodzenia*, Warszawa 2014.
- Górny K., *Kazanie wygłoszone dla rolników. Msza św. i spotkanie oplatkowe 2003 roku*, w: K. Górny, *Omnia Tibi. Wybór kazań, listy pasterskie, listy różne i inne pisma*, red. H. Janicka, Rzeszów 2003 [dalej: OT], s. 305-308.
- Górny K., *Kazanie wygłoszone z okazji dożynek 1999 roku*, OT, s. 260-264.
- Górny K., *Kazanie wygłoszone z okazji IX Pielgrzymki Ruchu dla Lepszego Świata*, OT, s. 265-268.
- Górny K., *Kazanie wygłoszone z okazji Jubileuszu 350-lecia sanktuarium w Janowie Lubelskim i Dożynek 1995 roku*, OT, s. 199-203.
- Górny K., *Kazanie wygłoszone z okazji Kongresu Rodzin 1997 roku „Rodzina nadzieją ludzkości”*, OT, s. 210-217.
- Górny K., *Kazanie wygłoszone z okazji Święta Niepodległości 2000 roku*, OT, s. 283-288.
- Górny K., *Kazanie wygłoszone z okazji Uroczystości Najświętszej Maryi Panny Królowej Polski 1995 roku*, OT, s. 191-193.
- Górny K., *List pasterski biskupa rzeszowskiego na sierpień Wielkiego Jubileuszu 2000 roku*, OT, s. 97-102.
- Górny K., *List pasterski biskupa rzeszowskiego na Wielki Post 1999 roku*, OT, s. 82-87.
- Górny K., *List pasterski biskupa rzeszowskiego na Wielki Post 1997 roku*, OT, s. 70-75.
- Górny K., *List pasterski biskupa rzeszowskiego na Wielki Post 2002 roku i o pracach Pierwszego Synodu Rzeszowskiego*, OT, s. 129-135.
- Górny K., *List pasterski biskupa rzeszowskiego o aktualnych problemach duszpasterskich*, OT, s. 39-41.
- Górny K., *List pasterski biskupa rzeszowskiego przed koronacją Matki Bożej w Ropczycach i nawiedzeniem Jasnogórskiej Matki*, OT, s. 120-124.
- Górny K., *List pasterski biskupa rzeszowskiego z okazji Fatimskich dni maryjnych oraz duszpasterskiego przygotowania do koronacji łaskami słynącej figury Matki Bożej Płaczącej w Dębowcu*, OT, s. 60-64.
- Górny K., *List pasterski biskupa rzeszowskiego z okazji przygotowań do koronacji Matki Bożej Królowej Rodzin w Ropczycach*, OT, s. 116-119.
- Górny K., *List pasterski biskupa rzeszowskiego z racji 53. Tygodnia Miłosierdzia*, OT, s. 76-79.
- Kowalczyk D., *Apologia ad extra z perspektywy Rzymu*, w: *Nowa apologia. Czego, wobec kogo i jak bronimy?*, red. P. Artemiuk, Płock 2020, s. 44-69.
- Lisicki P., *Czy Jezus jest Bogiem?*, Kraków 2014.
- Lisicki P., *Dżihad i samozagłada Zachodu*, Lublin 2015.

- Lisicki P., *Kto fałszuje Chrystusa? Odpowiedź na oskarżenia współczesnych ateistów*, Kraków 2021.
- Lisicki P., Górny G., *Kto zabił Jezusa? Prawda i interpretacje*, Kraków 2013.
- Lisicki P., *Grób Rybaka. Śledztwo w sprawie największej tajemnicy, watykańskich podziemi*, Warszawa 2109.
- Lisicki P., *Tajemnica Marii Magdaleny*, Kraków 2014.
- Liturgia Godzin. Codzienna modlitwa ludu Bożego*, t. 4, Poznań 1988.
- Messori V., *Dlaczego wierzę. Życie jako dowód wiary*, Kraków 2009.
- Messori V., *Mówią, że zmartwychwstał: badania nad pustym grobem*, Kraków 2001.
- Messori V., *Opinie o Jezusie: „A wy za kogo Mnie uważacie?”*, Kraków 1993.
- Messori V., *Opinie o Maryi. Fakty, poszlaki, tajemnice*, Warszawa 2007.
- Messori V., *Pytania o chrześcijaństwo: „Czy Ty jesteś Mesjaszem, który ma przyjść?”*, Kraków 1997.
- Messori V., *Tajemnica Lourdes. Czy Bernadeta nas oszukała?*, Kraków 2014.
- Messori V., *Umęczon pod Ponckim Piłatem?: badania nad męką i śmiercią Jezusa*, Kraków 1996.
- Messori V., *Wyzwania wiary: terażniejszość w perspektywie chrześcijańskiej*, t. 1, Kraków 2008.
- Misiarczyk L., *O co nas pytają starożytni apologety? Czego nas uczą wczesnochrześcijańscy apologety?*, w: *Nowa apologia. Czego, wobec kogo i jak bronimy?*, red. P. Artemiuk, Płock 2020.
- Seweryniak H., *Apologia i dziennikarstwo*, Warszawa 2018.
- Seweryniak H., *Teologia fundamentalna i renesans apologii*, w: *Nowa apologia. Czego, wobec kogo i jak bronimy?*, red. P. Artemiuk, Płock 2020, s. 9-26.
- Skierkowski M., *Wczesne apologie greckie*, w: *Powracanie apologii*, red. M. Skierkowski, Płock 2013, s. 39-72.
- Skierkowski M., *Narodziny apologii chrześcijańskiej*, w: *Powracanie apologii*, red. M. Skierkowski, Płock 2013, s. 9-38.
- Skierkowski M., *Wczesne apologie łacińskie*, w: *Powracanie apologii*, red. M. Skierkowski, Płock 2013, s. 73-96.
- Szram M., *Apologety wczesnochrześcijańscy*, w: *Leksykon Teologii Fundamentalnej*, red. M. Rusecki, K. Kaucha, I.S. Ledwoń, J. Mastej, Lublin-Kraków 2002, s. 71-78.

Streszczenie

Przedmiotem niniejszego przedłożenia jest ukazanie oblicza apologetycznego Pierwszego Biskupa Rzeszowskiego Kazimierza Górnego, na podstawie wybranych listów pasterskich, konferencji oraz kazań. W powyższej prezentacji uwyrażniono apologetyczne oblicze Biskupa Kazimierza Górnego, który będąc obrońcą osoby ludzkiej, Kościoła, zasad wiary i moralności katolickiej oraz wartości patriotycznych,

jest jednocześnie człowiekiem dialogu i konsensusu. Niezachwiany w pryncypialnych sprawach Bożych, pozostaje zawsze otwarty i serdeczny względem każdego człowieka. Szczególnie jest wrażliwy na ludzi biednych, chorych, zagubionych czy poszukujących Boga. Ukazane oblicze apologetyczne naszego Biskupa nie wyczerpuje piękna Jego osoby i bogactwa Jego osobowości. Co warto podkreślić, Jego apologetyczne oblicze możemy dostrzec nie tylko w Jego nauczaniu – co zostało zaprezentowane powyżej – ale także w postawie życiowej, czyli świadectwie życia, a nade wszystko we wrażliwości serca, chrześcijańskiej radości i kordialnym uśmiechu, który jest najprostszą drogą do serca każdego człowieka.

Słowa kluczowe: Biskup Kazimierz Górny, apologia chrześcijaństwa, wiarygodność Kościoła, rodzina, patriotyzm, godność osoby ludzkiej, wiara, życie moralne

THE APOLOGICAL FACE OF BISHOP KAZIMIERZ GÓRNY

Summary

The subject of this presentation is to present the apologetic face of the First Bishop of Rzeszów, Kazimierz Górny, on the basis of selected pastoral letters, conferences and sermons. The above presentation highlights the apologetic face of Bishop Kazimierz Górny, who, being a defender of the human person, the Church, the principles of Catholic faith and morality, and patriotic values, is at the same time a man of dialogue and consensus. Steadfast in the principled matters of God, he remains always open and cordial towards every human being. He is especially sensitive to people who are poor, sick, lost or who are looking for God. The apologetic face of Bishop Kazimierz shown does not exhaust the beauty of his person and the richness of his personality. It is worth emphasizing that we can see His apologetic face not only in His teaching - as presented above - but also in the attitude to life, i.e. the testimony of life, and especially in the sensitivity of the heart, Christian joy and a cordial smile, which is the simplest way to the heart of every human being.

Key words: Bishop Kazimierz Górny, apology of Christianity, the credibility of the Church, family, patriotism, human dignity, faith, moral life